

Хмельницький національний університет
Навчальний центр заочно-дистанційної освіти
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Прибуток підприємства: економічна суть, аналіз формування та напрями зростання за матеріалами ТОВ «ЕКО-СФЕРА», м. Калинівка, Вінницька область

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС 013677.01.02.00

Виконав студент II курсу група ФБСдс-20-1 _____ Максим ВИРОВИЙ
Шифр Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук, доцент _____ Катерина ЛАРІОНОВА
Науковий ступінь, звання Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер _____
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБСС _____ Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 2023 р.

Хмельницький 2023

Зміст

Вступ	С. 5
1 Теоретичні основи формування прибутку підприємства	8
1.1 Економічна сутність та функції прибутку підприємства	8
1.2 Систематизація видів прибутку підприємства та факторів впливу на рівень його формування	13
2 Аналітико-методичні аспекти формування прибутку підприємства	20
2.1 Аналіз прибутковості підприємств України та оцінка фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки	20
2.2 Аналіз та напрями зростання прибутку ТОВ «ЕКО-СФЕРА» в умовах фінансової невизначеності	37
Висновки	48
Список використаних джерел	52
Додатки	56

Вступ

В умовах воєнного стану, нестабільної економіки, загострення кризових явищ у суспільстві, виникає гостра потреба в активізації господарської діяльності та пошуку інструментів, які б дали можливість зняти, як соціальну напругу в суспільстві, так і забезпечили б сталий розвиток реального сектора економіки. Одним із таких інструментів є прибуток підприємств, який виступає основним джерелом приросту власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення стійкої їх фінансово-господарської діяльності.

Вплив негативних зовнішніх факторів, що впливають на фінансові результати діяльності вітчизняних підприємств в сучасних умовах, призводить до зниження ефективності їх діяльності та можливості щодо наповнення доходів бюджету. Це в свою чергу, зумовлює необхідність пошуку нових, більш ефективних механізмів формування та використання прибутку, які б передбачали максимальне використання маркетингового, виробничого й фіскального потенціалу суб'єктів господарювання, зростання їх конкурентоспроможності в умовах глобалізації економічних процесів.

Тому проблема забезпечення прибутковості вітчизняних підприємств є досить актуальною і має розглядатися, особливо в умовах військового стану, як одна із головних складових економічної безпеки держави.

Значний внесок у дослідження теоретичних та практичних аспектів формування прибутку підприємств зробили вітчизняні вчені, такі як: Білик М. Д., Білуха М. Т., Богацька Н. М., Буряк Л. Д., Вудвуд В. В., Зятковський І. В., Квасовський О. Р., Коваленко В. М., Кравченко О. О., Крупка М. І., Лінник В. Г., Опарін В. М., Орлов О. О., Тюленєва Ю. В., Поддєрьогін А. М., Покропивний С. Ф., Сябер Є. О., Ткаченко Н. М., Романова Т. В. та низка ін.

Загалом, вітчизняними та зарубіжними вченими зроблений значний внесок у розробку теоретико-методичних основ визначення економічної сутності прибутку та процесів його формування і використання. Однак, фінансова теорія та практика сьогодення свідчать, що процес формування прибутку підприємств, ефективність його розподілу досліджені недостатньо,

без урахування впливу глобалізаційних процесів та негативного впливу воєнної агресії з боку росії на стан сучасної економіки України. Необхідність поглибленого розгляду та вирішення назрілих проблем зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, її актуальність, мету та завдання.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування прибутку підприємств в кризових умовах розвитку вітчизняної економіки.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити категоріальний апарат, що визначає економічний зміст прибутку підприємства;
- дослідити функції та систематизувати види суб'єкта господарювання;
- проаналізувати показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки;
- дослідити особливості формування прибутку ТОВ «ЕКО-СФЕРА» в умовах воєнного стану;
- розробити напрями удосконалення зростання прибутковості підприємства в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є процес формування прибутку підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти формування прибутку суб'єктів господарювання в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи було використано низку методів: загальнонаукові методи, а саме теоретичного узагальнення та синтезу – при дослідженні економічної сутності поняття «прибуток підприємства», системний та ситуаційний підходи – при з'ясуванні факторів впливу на формування прибутку підприємства; аналізу і синтезу – при дослідженні стану фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки; абстрактно-логічний метод – при розробці напрямів удосконалення забезпечення зростання прибутковості підприємства в умовах воєнного стану..

Інформаційною базою для проведення аналітичних досліджень були

законодавчі акти України, дані Державної служби статистики України, інформаційні матеріали та фінансова звітність ТОВ «ЕКО-СФЕРА», матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань; наукові дослідження та праці вітчизняних, зарубіжних науковців та практиків; електронні ресурси мережі Інтернет, з питань особливостей формування прибутку суб'єктів господарювання.

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 33 найменувань, 4 додатки. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 55 сторінках, робота містить 7 рисунків, 10 таблиць.

1 Теоретичні основи формування прибутку підприємства

1.1 Економічна сутність та функції прибутку підприємства

Розглядаючи сутність прибутку, можна відзначити, що саме він є генератором ринкової економіки і саме очікування прибутку спонукає підприємство розвиватися, розширяти ринки збуту, підвищувати якість продукції, впроваджувати інновації.

Велике різноманіття поглядів на сутність даного економічного поняття пояснюється тим, що ця категорія повинна розглядатися з різних точок зору, а саме прибуток доцільно характеризувати з економічного, фінансового та бухгалтерського поглядів.

По перше, прибуток, як економічна категорія виступає активним доходом, який представляє собою виражену в грошовій формі, реалізовану і готову до розподілу частку доданої вартості, що створюється в процесі виготовлення товарів і послуг за допомогою чотирьох факторів виробництва: праці, землі, капіталу й підприємницьких здібностей.

По-друге, з фінансової точки зору прибуток – це збільшення фінансових ресурсів суб'єкта господарювання або його власників (у разі сплати дивідендів) за певний проміжок часу за рахунок виробництва та реалізації товарів (послуг), а також інвестування вільного капіталу в інші підприємства.

По-третє, з погляду бухгалтерського обліку прибуток розглядається як різниця між доходами від операційної, інвестиційної й фінансової діяльності підприємства та витратами необхідними для повноцінного здійснення цих видів діяльності.

«Прибуток підприємства» вважається однією з найбільших неоднозначних економічних категорій, а складність його визначення обумовлена різноманітністю інтересів, які він відображає. Провівши дослідження існуючих підходів науковців до визначення поняття «прибутку підприємства» в економічній літературі, було виявлено, що на даний час в

науковій літературі не існує однієї точки зору щодо визначення зазначеної економічної категорії. У додатку А таблиці А.1 представлено морфологічну оцінку поняття «прибуток підприємства».

При аналізі категорії прибуток, на наш погляд слід розглянути, яку роль відіграє прибуток суб'єкта господарювання в умовах ринкової економіки. Найбільш узагальнюючою характеристикою ролі прибутку суб'єкта господарювання є те, що прибуток виступає головною метою підприємницької діяльності. Однак необхідно зазначити, що основним спонукальним мотивом здійснення будь-якого виду бізнесу, тобто його головною кінцевою метою є зростання добробуту власників даного підприємства.

Для іншого персоналу підприємства рівень прибутку також є досить значним спонукальним мотивом їх діяльності, особливо якщо на підприємстві діє програма участі найнятих робітників в прибутку. Прибутковість суб'єкта господарювання є не лише гарантом їх зайнятості, але в свою чергу забезпечує додаткову матеріальну винагороду їх праці та задоволення ряду їх соціальних потреб.

Також, роль прибутку, отриманого на підприємстві, полягає в тому, що вона лежить в основі створення бази економічного розвитку держави загалом. Механізм перерозподілу прибутку суб'єкта господарювання через податкову систему дозволяє «наповнювати» доходну частину бюджетів усіх рівнів, що дає можливість державі своєчасно і в повному обсязі виконувати покладені на неї функції та здійснювати намічені програми розвитку економіки.

Ще одна ролева функція прибутку підприємства зумовлена тим, що він є критерієм ефективності конкретної виробничої (операційної) діяльності. Тобто, індивідуальний рівень прибутку суб'єкта господарювання порівняно з галузевим характеризує міру професіоналізму менеджерів успішно здійснювати господарську діяльність в умовах ринкової економіки.

Наступна роль прибутку підприємства полягає у формуванні фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, що забезпечують його розвиток. Необхідно зазначити, що у системі внутрішніх джерел формування цих ресурсів прибутку належить головна роль. Тобто, чим вищий рівень формування прибутку підприємства в процесі його господарської діяльності, тим менше

потреба у підприємства в залученні зовнішніх фінансових ресурсів, а значить тим вищий рівень самофінансування, незалежності, забезпечення реалізації стратегічних цілей підприємства, підвищення конкурентної позиції його на ринку. При цьому, на відміну від деяких інших внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, прибуток є постійно відтворним джерелом й його відтворення в умовах успішної господарської діяльності здійснюється на розширеній основі.

Соціальна роль прибутку підприємства проявляється, насамперед, в тому, що засоби, що перераховуються до державних бюджетів різних рівнів в процесі її оподаткування, служать джерелом реалізації різноманітних загальнодержавних програм, що забезпечують прожитковий рівень окремим соціально незахищених членів суспільства. Також, необхідно зазначити, що прибуток підприємства є основним захисним механізмом, що оберігає його від загрози банкрутства. Однак, необхідно зазначити, що така загроза може виникнути і в умовах прибуткової фінансово-господарської діяльності підприємства, але зрозуміло, що підприємство яке отримує прибуток набагато успішніше виходить з кризового стану. За рахунок капіталізації отриманого прибутку, підприємство може швидко збільшити долю високоліквідних активів (відновити платоспроможність), підвищити частку власного капіталу при відповідному зниженні об'єму використовуваних позикових коштів (підвищити фінансову стійкість), сформувати відповідні резервні фінансові фонди.

На рисунку А.1 (додаток А) узагальнена вищевикладена характеристика прибутку, її значущість і роль в умовах ринку.

В сучасній економічній теорії економічна сутність прибутку підприємства є однією із найскладніших та дискусійних проблем, а визначення поняття «прибутку» розглядається під різними кутами зору. Так, найбільш просте поняття прибутку (бухгалтерський підхід) – це перевищення доходів над витратами. Роль прибутку підприємства важко переоцінити, адже саме він є генератором ринкової економіки країни. Тобто, в кінцевому результаті прибуток суб'єктів господарювання впливає на фінансове та політичне становище країни та загальні доходи населення. Однак, важливе значення має

не лише наявність прибутку підприємства, а і його величина, яка повинна бути достатньою для задоволення усіх потреб суб'єкта господарювання та своєчасної сплати податків.

Сутність прибутку підприємства як економічної категорії розкривається також через його функції, які він виконує у господарській діяльності. Дослідження наукових робіт щодо функцій прибутку дозволяє зробити висновок, що серед науковців домінує позиція, що прибуток виконує стимулюючу, оціночну та розподільчу функції.

Сутність стимулюючої функції полягає в тому, що прибуток підприємства використовується як в інтересах суб'єктів підприємництва, так і в інтересах їхніх працівників. Тому саме прибуток підприємства виступає стимулом для його управлінського персоналу та працівників здійснювати свою діяльність з найвищою ефективністю та результативністю, що дозволить підприємству впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та забезпечити працівникам своєчасного отримання винагороди за працю, за рахунок чого підвищиться ефективність роботи підприємства.

Суть облікової функції прибутку полягає в тому, що він розглядається як оціночний показник, оскільки його розмір характеризує ефект, отриманий від здійснення господарської діяльності, та дає можливість оцінити її ефективність для підприємства.

Деякі науковці вважають розподільчу функцію прибутку найважливішою [18; 27], оскільки реалізується вона шляхом використання прибутку підприємств в якості джерела формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів, а саме починаючи з державного бюджету, через перерозподіл прибутку у вигляді податку та закінчуючи бюджетом окремого підприємства. Чистий прибуток, що залишається в розпорядженні суб'єкта господарювання, частково спрямовується на розвиток підприємства та на вирішення соціальних проблем його працівників.

В своїй науковій праці Вороніна В.Л. пропонує ще однією із основних функцій прибутку вважати відтворювальну функцію [6]. Оскільки, прибуток підприємств є одним з основних джерел фінансування розширеного відтворення. В першу чергу, зацікавленість у зростанні суми прибутку означає

використання усіх напрямів зниження витрат виробництва, економії живої та уречевленої праці та як необхідна складова для повної мобілізації внутрішніх ресурсів суб'єкта господарювання. Таким чином, він необхідний для забезпечення безперебійного подальшого виробництва, поліпшення умов праці та підвищення доходів працівників, задоволення потреб споживачів продукції яку виготовляє дане підприємство. Тобто, чим більш ефективно працює підприємство, тим більший прибуток, а, отже, тим більше коштів можна використовувати для фінансування процесів розширеного відтворення.

Науковець І. Панченко стверджує, «що, розглядаючи функції прибутку з позиції їх реалізації для досягнення економічного розвитку підприємств, доцільним є виділення соціальної функції, яка передбачає виконання підприємством програм соціального захисту своїх працівників та суспільства в цілому» [18]. Деякі науковці зміст соціальної функції пов'язують із стимулюючою функцією, хоча вони мають різну направленість, що проявляється у виконанні різних завдань. Так, стимулююча функція направлена на оцінку вкладу кожного працівника підприємства в досягнення запланованих результатів, в той час як соціальна функція передбачає створення системи соціального захисту працюючих для виконання покладених на них виробничих функцій. Таким чином, виконання соціальної функції прибутку полягає в гармонізації інтересів власників, найманого персоналу та держави щодо розподілу прибутку та визначення основних напрямів його використання.

Також, необхідно зазначити, що соціальна функція прибутку підприємства знаходиться у нерозривному зв'язку з регулюючою функцією, так як спрямування прибутку до бюджетів різних рівнів сприяє реалізації різних загальнодержавних соціальних програм.

Отже, налагодження на підприємстві ефективного, безперебійного виробничого процесу, який спрямована на реалізацію розподільчої, оціночної та стимулюючої функції прибутку підприємства дозволить забезпечити економічний розвиток суб'єкта господарювання в частині зростання продуктивності праці, підвищення ефективності та відповідальності кожного працюючого за результати діяльності. Виконання прибутком соціальної

функції стає запорукою добробуту як власників так і працівників даного підприємства, а також соціальної відповідальності бізнесу в цілому.

1.2 Систематизація видів прибутку підприємства та факторів впливу на рівень його формування

Прибуток суб'єкта господарювання характеризується не тільки своїм значенням та функціями, але й багатоваріантністю видів, які можна систематизувати за різними економічними ознаками. Систематизація видів прибутку підприємства за основними обліковими та економічними ознаками, наведена в таблиці 1.1.

В залежності від видів діяльності підприємства прибуток класифікуються на: операційний прибуток, інвестиційний та фінансовий.

В процесі діяльності підприємства головна роль відводиться саме формуванню прибутку від операційної діяльності. На більшості підприємств основу операційної діяльності становить виробнича або торгівельна діяльність, яка може доповнюватися інвестиційною та фінансовою діяльністю.

Тобто, поряд з операційною (основною) діяльністю підприємство може здійснювати інші види діяльності, а саме: фінансову (процес залучення позикового капіталу) та інвестиційну діяльність (процес здійснення найбільш ефективних форм вкладання власного капіталу) та також отримувати від даних видів діяльності прибутки. Тому з точки зору бухгалтерського обліку, прибуток може бути отриманий в результаті різних видів діяльності підприємства.

Однак, у фінансовому обліку, фінансовий результат (прибуток чи збиток) від інвестиційної та фінансової діяльності окремо, без додаткових розрахунків, не можливо визначити. На бухгалтерських рахунках ведеться облік доходів та витрат від фінансових операцій, тобто операцій які відбуваються в процесі фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Таблиця 1.1 - Систематизація видів прибутку суб'єкта господарювання за основними обліковими та економічними ознаками

Класифікаційні ознаки	Види прибутку
За видами діяльності	– прибуток від операційної діяльності – прибуток від інвестиційної діяльності – прибуток від фінансової діяльності
В залежності від порядку визначення (за даними «Звіту про фінансові результати»)	валовий прибуток прибуток від операційної діяльності прибуток до оподаткування чистий прибуток
За значенням підсумкового результату	– позитивний (прибуток) – від'ємний (збиток)
За метою визначення	економічний прибуток бухгалтерський прибуток
За характером оподаткування	оподатковуваний прибуток прибуток що не підлягає оподаткуванню
За характером використання	нерозподілений прибуток розподілений прибуток
За розміром	мінімальний прибуток нормальний прибуток максимальний прибуток
За періодами формування	– прибуток минулого періоду – прибуток звітного періоду – прибуток планового періоду
Залежно від впливу інфляції	– прибуток не скоригований на вплив інфляції (номінальний прибуток); – прибуток скоригований на вплив інфляції (реальний прибуток)
Залежно від складу елементів, що формують прибуток	маржинальний прибуток; валовий прибуток; чистий прибуток

Джерело: систематизовано автором на основі [5; 14; 15; 27]

І у фінансовій звітності виділяють валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток до оподаткування, , чистий прибуток, а також скоригований прибуток, що припадає на одну просту акцію. Цей поділ обумовлено порядком визначення прибутку в залежності від видів діяльності підприємства:

– валовий прибуток підприємства, розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції;

– прибуток від операційної (основної) діяльності, визначається як сума валового прибутку підприємства, іншого операційного доходу за мінусом

адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;

– прибуток до оподаткування розраховується як алгебраїчна сума прибутку від операційної (основної) діяльності, фінансових та інших доходів за мінусом фінансових та інших витрат;

– чистий прибуток залишається в розпорядженні підприємства після сплати ним податку на прибуток.

За характером використання прибуток підприємства поділяють на розподілений та нерозподілений. Нерозподілений прибуток суб'єкта господарювання відображає суму прибутку, яка реінвестована у підприємство. В свою чергу, нерозподілений прибуток є складовою частиною власного капіталу підприємства, тобто це та частина прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства після формування резервного капіталу та виплати доходів власникам підприємства.

Отже, прибуток підприємства синтезує в собі всі найважливіші сторони роботи підприємства і він є одним із головних джерел формування фінансових ресурсів держави. Від рівня прибутку отриманого підприємством в кінці звітного періоду залежить його фінансовий стан, конкурентна позиція на ринку та рівень соціальної підтримки його працівників. Ефективний розвиток підприємства виступає базою забезпечення належного рівня його прибутковості. Зростання суми прибутку підприємства забезпечують такі показники, як зниження собівартості продукції та зростання обсягів реалізованої продукції. Забезпечення прибутковості є необхідним для успішного розвитку підприємства та національної економіки [6].

Рівень прибутку підприємства формується під постійним впливом факторів, які мають як позитивний, так і негативний вплив. Всі фактори, що впливають на формування прибутку суб'єкта господарювання, поділяються на внутрішні та зовнішні. Також необхідно зазначити, що всі ці фактори знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності при здійсненні фінансово-господарської діяльності підприємством (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Фактори, що впливають на рівень прибутку підприємства

Фактори	Класифікація		Опис
внутрішні фактори	виробничі фактори	екстенсивні фактори	впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу тощо
		інтенсивні фактори	впливають на процес отримання прибутку через «якісні» зміни: застосування прогресивних видів матеріалів і удосконалення технології їх обробки, підвищення продуктивності обладнання і його якості, підвищення кваліфікації і продуктивності праці персоналу, прискорення обертання оборотних засобів, зниження матеріалоемності продукції, більш ефективне використання фінансових ресурсів та удосконалення організації праці тощо
	невиробничі фактори		соціальна діяльність, збут та постачання матеріалів, діяльність пов'язана з екологічною безпекою та охороною природи, умови праці на підприємстві
зовнішні фактори			державне регулювання цін, податкових ставок, пільг та штрафних санкцій; природні умови та інше. Дані фактори не залежать від діяльності підприємств, але можуть спричиняти значний вплив на величину фінансового результату

Джерело: систематизовано на основі [7; 27; 29]

Зовнішні фактори не залежать від діяльності підприємства та суттєво можуть впливати на прибуток підприємства. До зовнішніх факторів які впливають на рівень прибутку підприємства відносяться: рівень відсотків податків та пільг; природні та транспортні обставини; штрафні санкції; конкуренція на ринку товарів та регулювання цін, тарифів державою; стабільність валютного курсу; темпи інфляції; рівень конкуренції у даній галузі; тарифи на транспортні послуги, ремонтне, комунальне господарства та ціни на енергоносії; податкова та кредитна політика держави; розмір цін, що встановлюються постачальниками; інфраструктура на кон'юнктура ринку.

До внутрішніх факторів належать фактори які напряду залежать від діяльності самого підприємств. Одними із найважливіших внутрішніх факторів зростання прибутку підприємства в сучасних умовах є такі:

зростання продуктивності праці, збільшення обсягу готової продукції та зниження її собівартості; підвищення якості випускаємої продукції; поліпшення асортименту; підвищення ефективності використання виробничих фондів. Також, внутрішні фактори поділяють на виробничі та невиробничі. Виробничі фактори характеризують наявність трудових та фінансових ресурсів та використання основних засобів та предметів праці. В свою чергу, виробничі фактори поділяються ще на інтенсивні та екстенсивні [29].

До невиробничих факторів впливу на рівень формування прибутку суб'єкта господарювання належать: соціальна діяльність, збут та постачання матеріалів, діяльність пов'язана з екологічною безпекою та охороною природи, умови праці на підприємстві.

Оскільки, більшу частину прибутку (80-90%) суб'єкти господарювання отримують від основної діяльності, тобто від реалізації готової продукції, то даній групі факторів повинна приділятися головна увага.

Серед внутрішніх факторів впливу на рівень прибутку підприємства найбільш вагомим місцем належить зміні обсягу реалізації продукції. Між прибутком та обсягом реалізації продукції є пряма залежність, тобто чим більше продукції реалізує підприємство за однакових умов, тим вищий прибуток воно отримує і навпаки [23].

Вагомим внутрішнім чинником є також величина собівартості реалізуємої продукції. Між величиною прибутку та собівартістю реалізованої продукції існує зворотній зв'язок, тобто коли собівартість продукції зменшується прибуток збільшується і навпаки [9]. При аналізі зміни рівня собівартості реалізованої продукції потрібно виявити причини її зростання для того, щоб розробити ефективні заходи щодо скорочення рівня витрат на виробництво продукції.

Також, важливим фактором від якого залежить величина прибутку підприємства – ціна продукції. Рівень цін може виступати як внутрішнім, так і зовнішнім фактором. Ціни на продукцію, які встановлює суб'єкт

господарювання залежать від якості та конкурентоспроможності готової продукції, від попиту на неї. Тому, за таких умов рівень цін на продукцію являється внутрішнім фактором, а тому підприємство може впливати на величину прибутку за рахунок зниження ціни або її зростання. Однак є окремі види товарів ціни на які встановлюються на державному рівні, тоді в цьому випадку рівень цін являється зовнішнім фактором, який не залежить від діяльності суб'єкта господарювання [7].

Дуже важливо діяльність суб'єкта господарювання спрямувати на покращення ціноутворення, оскільки якщо прибутковість на одиницю продукції є низька, збільшення об'ємів продажу не призведе до зростання прибутку. Тому, для підприємства кращим буде дія направлена на підвищення ціни продукції (за рахунок покращення якості продукції) та зменшення витрат. Однак підвищення ціни може призвести до певного скорочення об'ємів продажу. Але враховуючи те, що коли обсяг продажу буде компенсуватись збільшеною ціною, то ним можна пожертвувати.

Також ще одним важливим фактором який впливає на рівень прибутку є структура продукції, що випускає підприємство. Таким чином, чим більше у підприємства малорентабельної або не рентабельної продукції тим менший прибуток воно отримає. Тому для підвищення прибутку підприємства є важливим розробка та впровадження у виробництво нових видів продукції, які були б рентабельними [31].

На наш погляд, також дуже значним фактором, що впливає на зростання прибутку підприємства є оновлення основних засобів, оскільки від технічного переозброєння виробництва оптимізує рівень економічних показників діяльності підприємства.

Збільшення прибутку підприємства відбувається також при економії трудових ресурсів та застосуванні напрямів підвищення продуктивності праці. Забезпечення належної якості продукції та ліквідація браку виступають резервами збільшення прибутку. Прибуток суб'єкта господарювання є основним джерелом, що забезпечує стабільний фінансовий розвиток

підприємства, оновлення та покращення його матеріально-технічної бази, надає можливість для інвестування. Таким чином, діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення стабільного та належного рівня прибутку.

Особливо в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки, при аналізі показників, що впливають на прибутковість підприємства, дуже важливо враховувати фактор інфляції, тому що його зростання може створити несприятливі умови для інвестиційної діяльності підприємства і взагалі може вплинути негативно на фінансові результати підприємства. Для уникнення негативного впливу інфляції на розрахунок фінансових результатів підприємства потрібно постійно проводити наступні заходи: розрахунок реальних фінансових коефіцієнтів на основі скоригованої за рівнем інфляції бухгалтерської звітності; коригування бухгалтерської звітності за поточним рівнем цін; порівняння фінансових коефіцієнтів, розрахованих до і після коригування.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що в сучасних умовах розвитку економіки рівень прибутку залежить від багатьох факторів. При здійсненні фінансово-господарської діяльності підприємством всі ці фактори знаходяться в тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Разом з тим, акцентувати увагу варто на дослідженні внутрішніх факторів на рівень прибутку, таких як порядок ціноутворення, обсяг продажу продукції, витрати на виготовлення продукції, оскільки саме на ці чинники підприємство може впливати безпосередньо, вони є найголовнішими важелями впливу на формування прибутку підприємства.

2 Аналітико-методичні аспекти формування прибутку підприємства

2.1 Аналіз прибутковості підприємств України та оцінка фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Повномасштабна війна на території України, яка почалася у лютому 2022 року, боляче вдарила по усіх сферах життя країни, і в тому числі негативно вплинула на рівень розвитку вітчизняної економіки. За результатами дослідження стратегічної агенції Advanter Group у лютому 2022 році повністю чи частково не працювали 56% вітчизняних підприємств, у червні – 47%, у вересні – 34%, у грудні – 32%. Однак необхідно зазначити, що в листопаді майже 10% вітчизняних підприємств збільшили обсяги виробництва, що говорить про поступове відновлення підприємницької діяльності. Але в той же час, майже 74% підприємств прогнозують подальше зменшення обсягів діяльності, що негативно вплине на результати діяльності економіки України загалом [16].

Воєнний стан – є тяжким випробуванням для економіки України, виживання в умовах якого вимагає від підприємств швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища, гнучкості, організації роботи в умовах війни, збереження активів та раціонального використання ресурсів, поновлення логістики тощо. Прибутковість підприємств, це ключовий показник ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання в ринкових умовах, який характеризує ефективність діяльності підприємства.

В складних умовах воєнного стану перед підприємствами постає проблема забезпечення організації безперебійного виробництва та пошуку факторів впливу на рівень прибутковості підприємств та шляхів її підвищення. В сучасних умовах суб'єкти господарювання стикнулись з низкою специфічних факторів, які впливають на їх фінансові результати, зокрема: часткове або повне зупинення діяльності, на фоні цього скорочення обсягів виробництва та реалізації; матеріальні втрати активів: основних фондів,

виробничих та товарних запасів, готової продукції (особливо це актуально для підприємств які знаходяться на окупованих територіях); порушуються логістичні канали та канали збуту продукції; подорожчання сировини й матеріалів; зниження платоспроможності клієнтів та споживачів; проблеми з електропостачанням; зростання цін на паливо-мастильні матеріали; зростання темпів інфляції та курсу валют; відтік кваліфікованих працівників у зв'язку з міграційними процесами за кордон, внутрішнім переміщенням та мобілізацією працівників до лав ЗСУ та інші фактори які пов'язані з військовим станом.

З початком російської агресії Державна служба статистики практично припинила надання офіційної статистичної інформації, що було цілком виправдано, у тому числі з соціальних та психологічних міркувань. Однак та інформація яка з'явилася в середині 2023 року показала, що фінансові результати до оподаткування великих і середніх підприємств України у 2022 році зазнали суттєвих втрат.

Зауважимо, що порівнювати результати діяльності підприємств у воєнний 2022 рік з попереднім мирним 2021 роком видається нам не коректним. «Найкращими» звітними роками для порівняння з 2022 роком є кризові періоди для вітчизняної економіки, це 2015 рік (розгортання першої агресії з боку росії проти України, падіння ВВП – 9,8%) та 2020 рік (рік коронавірусної пандемії, падіння ВВП – 3,8%), тобто обидва вказані періоди також характеризуються значними соціально-економічними втратами, хоча походження таких втрат різне.

Тут ми звернемось до порівняння фінансових результатів 2022 року з «ближчим» 2020 роком, де коронавірусні обмеження стосувались підприємств по всій території країни. Хоча, звичайно, слід робити поправку на те, що коло статистично охоплюваних підприємств у 2022 році суттєво інше, порівняно з 2020 роком (внаслідок втрати територій, руйнації і знищення економічної структури та інфраструктури та ін.).

Проаналізувавши дані офіційної статистики, отримуємо дещо неочікуване результати. По-перше, виявляється, що навіть в умовах військової агресії вітчизняні підприємства змогли отримувати позитивні фінансові результати. Так, динаміка фінансових результатів діяльності підприємств як у

2020 році, так і 2022 році однаково спрямована – від негативних значень за I квартал до позитивних за три квартали відповідного року. Більше того, необхідно зазначити, що сукупна величина чистого прибутку суб'єктів господарювання за три квартали 2022 року лише незначним чином поступається відповідній величині 2020 року, а саме 56,7 млрд грн проти 93,3 млрд грн відповідно, тобто менше 40 млрд грн (рисунок 2.1).

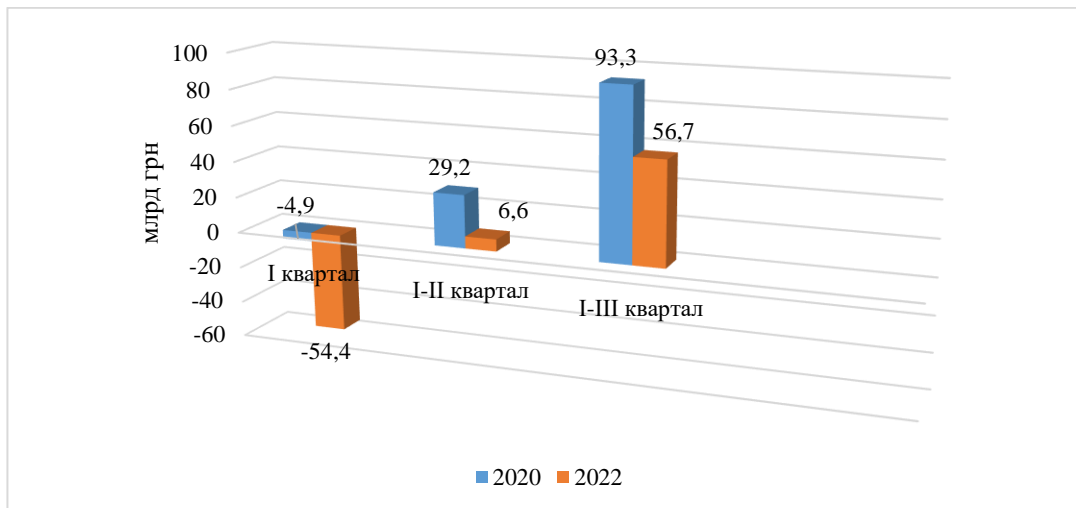

Рисунок 2.1 - Фінансові результати до оподаткування великих і середніх підприємств України за перших три квартали 2020 та 2022 років [30]

По-друге, частка вітчизняних підприємств, які отримували позитивний фінансовий результат у 2022 році лише незначним чином менша, ніж відповідна частка таких підприємств у 2020 році. Необхідно підкреслити, що така частка за три квартали 2022 року складає майже 60% від загальної кількості підприємств (рисунок 2.2). Вже у 2023 році ми з впевненістю можемо стверджувати, що значній частині вітчизняних підприємств вдалося утриматися на ринку, певним чином зберегти кадри, оновити логістичні ланцюги і знайти нові ринки збуту. Але четвертий квартал 2022 року був дуже складний для бізнесу, зважаючи на збільшення бомбардувань, а це нові руйнування, також спостерігалось різке збільшення дефіциту електроенергії. Таким чином у листопаді-грудні 2022 року бізнес послабив економічну активність у короткостроковому горизонті – індекс очікувань ділової активності знизився до 42,1, а у листопаді – 42,7, що, у свою чергу, означає зменшення обсягів виробництва товарів (послуг), обсягів нових замовлень на

продукцію тощо. Таким чином, є підстави стверджувати, що вказані вагомі фактори призвели до додаткових економічних втрат в Україні, а з тим і погіршення результатів діяльності підприємств у IV кварталі 2022 року. Причому втрати IV кварталу можуть перевершити позитивні результати попередніх трьох кварталів, що означатиме зниження частки прибуткових підприємств у 2022 році.

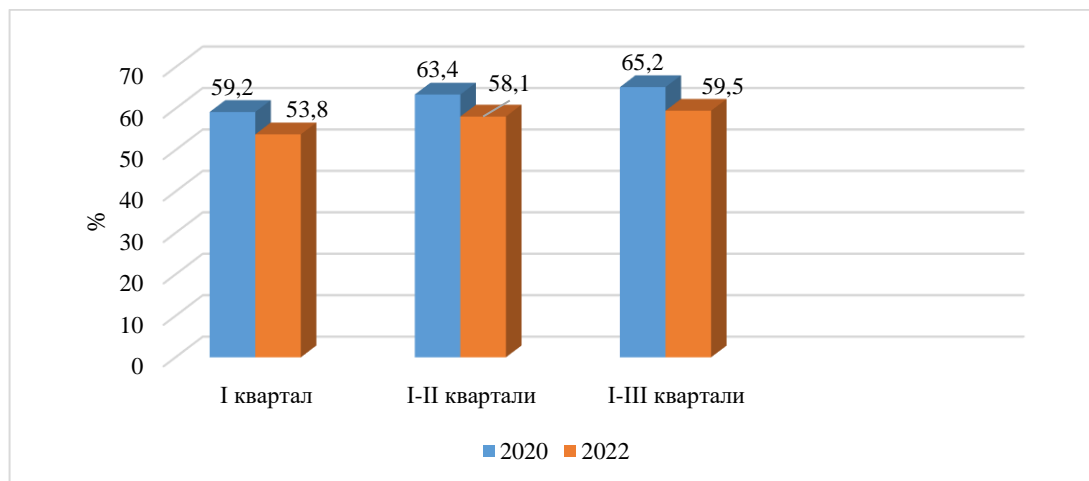

Рисунок 2.2 – Частка прибуткових підприємств України за перших три квартали 2020 та 2022 років [30]

Робота підприємств під час воєнного стану потребує виваженості та врахування великої кількості ризиків та непередбачуваних ситуацій. Основні засоби забезпечення стабільної роботи та зростання прибутковості підприємств в умовах воєнного стану наступні: релокація з прифронтових та окупованих зон в більш безпечні місця розташування; перехід до нових бізнес-моделей; прискорення оборотності активів; оптимізація структури джерел фінансування в бік збільшення частки власних фінансових ресурсів; диверсифікація продуктового портфелю; активізація використання переваг електронної комерції, застосування досягнень діджиталізації.

Таким чином, під час війни змінюється концепція управління підприємством, по-перше необхідно забезпечити безпеку персоналу, активів та клієнтів, а вже тільки потім забезпечувати мінімальний рівень прибутковості, необхідний рівень фінансової стійкості з метою збереження бізнесу. Тому, під час активних військових дій значна кількість вітчизняних суб'єктів господарювання вирішила працювати на межі точки беззбитковості

зادля збереження кадрового потенціалу, можливості функціонування підприємства та платоспроможності по ключовим зобов'язанням за податковими платежами та перед постачальниками. Багато підприємств частку свого прибутку перераховують на користь збройних сил та підтримки вразливих верств населення, а також продають продукцію на потреби армії, внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від ракетних та артилерійських обстрілів за собівартістю її виготовлення.

Таким чином, вітчизняні підприємництва вже мають належний досвід та демонструють високий рівень адаптації та збереження стійкості навіть в екстремальних умовах.

ТОВ «ЕКО-СФЕРА» було створене ще в 2003 році, тобто функціонує на ринку вже більше двадцяти років, на базі заводу з виробництва мінеральної води та безалкогольних напоїв, розташованого в місті Калинівка Вінницької області. Дане підприємство є одне з найбільших підприємств на території України з виробництва натуральних соків, яке налагодила повний виробничий цикл від переробки сировини (свіжих плодів) до доставки продукції споживачу. За типом кінцевого результату операційної діяльності, ТОВ «ЕКО-СФЕРА» є виробничим підприємством, що здійснює свою діяльність в галузі харчової промисловості (виробляє соки, пюре та мінеральну-столову воду).

ТОВ «ЕКО-СФЕРА» є сучасним підприємством, що має свої виробничі потужності по розливу соків, мінеральної та столової води, має в наявності складські приміщення, обладнання та повний спектр матеріально-технічної бази для забезпечення виробництва та постачання, які в повній мірі відповідають стандартам та санітарно-гігієнічним нормам. ТОВ «ЕКО-СФЕРА» широко представлена по всій Україні, а саме має власні заводи в с. Попівці та м. Калинівка, головний офіс у Києві та філіали в таких містах, як Київ, Луцьк, Вінниця, Рівне та Житомир.

Основними видами діяльності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» є: виробництво фруктових, овочевих соків та пюре, а також столових, мінеральних вод та інших безалкогольних напоїв, здавання власного майна в оренду, діяльність автомобільного вантажного транспорту, дистрибуція, заготівля сільськогосподарської сировини, роздрібна торгівля тощо. Основа

виробництва даного підприємства, це сади Вінницької області, що славляться своїми фруктами та овочами в Україні (15000 га насаджень забезпечують власне виробництво свіжими плодами).

ТОВ «ЕКО-СФЕРА» – це ціла лінійка брендів, які люблять як в Україні так і за її межами. Соки випускаються під власними торговими марками: «Екосфера», «Квітень», «ВІННІ», «Соки України», «Добрий ранок», «ЕКО», «Sponge Bob», «Ранок». Безалкогольні напої в асортименті, під торговими марками: «Ехотіка», «DonLimon», «Lemon Splash», «Orange Storm», «Дабл Кола».

Продукція підприємства широко представлена в торгових мережах: ФОЗЗІ, Сільпо, АТБ, АШАН, ЕКО, Новус та інших. Експорт продукції ТОВ «ЕКО-СФЕРА» поставляється в країни Європи, а також США, Молдову, Австрію, Німеччину.

ТОВ «ЕКО-СФЕРА» належить до 6 найбільших виробників соків України. Основними конкурентами його є PepsiCo (ТМ «Сандора», «Садочок»), Coca-Cola (ТМ Rich, «Добрий»), Vitmark (ТМ Jaffa, «Наш сік», «Чудо-Чудо», «Прямо сік», «Соковита», «Джусік»), Ерлан (ТМ «Соки Біола», «Соки Літо»), Т.В. Fruit (ТМ Galicia, Filvarok).

Вітчизняний ринок соків та безалкогольних напоїв представлений дуже широким асортиментом вибору різноманітної продукції. Однак, незважаючи на те, що 95% соків на українському ринку вітчизняного виробництва, однак на ринку спостерігається висока конкуренція, а саме в Україні виробництвом соків займаються майже 300 підприємств, Також, щодо експорту продукції, то у 2021 році Україна експортувала соків на загальну суму 74 млн дол., займаючи 17 місце серед найбільших основних світових експортерів соку (частка світового ринку – 1%). Найбільшими споживачами вітчизняного соку є ЄС (67,7%), США (16,9%), Казахстан, Канада, Грузія, Китай, Азербайджан та інші. ТОВ «ЕКО-СФЕРА» має гарний потенціал для подальшої роботи на вітчизняному та закордонному ринках соків та безалкогольної продукції.

Аналіз діяльності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» почнемо з аналізу його техніко-економічних показників за 2020-2022 роки (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні техніко-економічні показники ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

№ п/п	Показник	Одиниця вим.	Рік			Темп зростання, %	
			2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг	тис грн	418809	509037	778188	121,54	152,87
2	Собівартість реалізованої продукції	тис грн	322496	402317	600297	124,75	149,21
3	Середньооблікова чисельність штатних працівників	осіб	494	488	469	98,79	96,11
9	Чистий прибуток (збиток)	тис грн	7043	5803	24937	82,39	429,73
10	Середньорічна вартість основних фондів	тис грн	279544	253418	233279	90,65	92,05
11	Дебіторська заборгованість	тис грн	67701	84488	92454	124,80	109,43
12	Поточна кредиторська заборгованість	тис грн	155041	176056	152654	113,55	86,71
13	Довгострокові кредити банків	тис грн	12554	21438	3595	170,77	16,77
14	Короткострокові кредити банків	тис грн	15567	53599	43544	344,31	81,24

ТОВ «ЕКО-СФЕРА» останні три роки успішно здійснює свою фінансово-господарську діяльність. Чистий дохід від реалізації продукції збільшуються, оновлюються поступово основні виробничі та не виробничі фонди, покращуються умови праці та соціальний захист працівників, збільшується чистий прибуток підприємства.

Інформація щодо фінансових показників діяльності підприємства міститься у фінансовій звітності підприємства (додатки Б, В, Г). Проаналізуємо стан фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020 – 2022 роки.

З таблиці 2.1 видно, що чистий дохід від реалізації збільшився у 2021 році порівняно з 2020 роком майже на 21,51%, а в 2021 році порівняно з 2020

роком – на 52,87%, що є позитивним фактором для підприємства і свідчить про стабільний його розвиток.

У зв'язку з тим, що обсяг реалізованої продукції протягом аналізованого періоду постійно зростає, то відповідно і собівартість реалізованої продукції також зростає, а саме у 2021 році порівняно з 2020 роком на 24,75%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком на 49,21%. Таким чином у 2022 році порівняно з 2020 роком, темпи зростання чистого доходу майже були одному рівні з темпами зростання собівартості реалізованої продукції або їх перевищували, що позитивно вплинуло на фінансові результати діяльності підприємства в даному звітному періоді, тобто дане підприємство постійно працювало прибутково. У 2020 році спостерігався прибуток у розмірі 7043 тис. грн, у 2021 році чистий прибуток – 5803 тис грн, у 2022 році не дивлячись на військовий стан в країні прибуток збільшився порівняно з попереднім роком на 329,73%, що говорить про якісний та ефективний менеджмент управління підприємством.

Чисельність працівників поступово зменшується, так у 2021 році порівняно з 2020 роком зменшилась на 6 чоловік, або на 1,21%, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 19 чоловіка або на 3,89%. Це означає, що підприємство проводить кадрову політику, спрямовану на скорочення штату.

Середньорічна вартість основних фондів поступово зменшується. У 2021 році порівняно з 2020 роком на 9.35%, у 2022 році порівняно з 2021 роком на 7,95%.

Якщо порівняти стан дебіторської та кредиторської заборгованості, то можна сказати, що кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, що свідчить про раціональне використання коштів, оскільки підприємство залучає в оборот більше коштів, ніж відволікає з обороту. Тому в процесі детального аналізу необхідно розглядати окремо кожну суму дебіторської та кредиторської заборгованості, особливо за строком їх погашення з тим, щоб не допустити їх прострочення.

Таким чином, проаналізувавши основні техніко-економічні показники ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки, можна відмітити, що підприємство працює успішно. Ефективно використовуючи свій потенціал, воно упевнено

збільшує обсяги реалізації, продуктивність праці, бере кредити на розвиток підприємства і своєчасно їх повертає. Ці зростаючі тенденції дають змогу підприємству розширювати виробництво, покращувати матеріальний статус своїх працівників та з кожним роком збільшувати прибуток.

Проаналізуємо склад, структуру та динаміку активів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Склад, структура та динаміка активів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Статті активів	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Абсолютне відхилення (+,-), тис грн	
	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи	1821	0,34	1617	0,28	1492	0,27	-204	-125
Незавершені капітальні інвестиції	5716	1,08	19124	3,34	7372	1,33	+13408	-11752
Основні засоби (залишкова вартість)	279544	52,95	253418	44,31	233279	42,15	-26126	-20139
Інвестиційна нерухомість	14968	2,84	15311	2,68	12784	2,31	+343	-2527
Інші фінансові інвестиції	471	0,09	-	-	-	-	-471	-
Розділ I	302520	57,30	289470	50,61	254927	46,07	-13050	-34543
II. Оборотні активи								
Запаси:	154806	29,32	196570	34,37	199952	36,13	+41764	+3382
виробничі запаси	52190	9,89	62676	10,96	70401	12,72	+10486	+7725
незавершене виробництво	275	0,05	-	-	-	-	-275	-
готова продукція	101530	19,23	132923	23,24	128772	23,27	+31393	-4151
товари	811	0,15	971	0,17	779	0,14	+160	-192
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	44781	8,48	41852	7,32	47187	8,53	-2929	+5335

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дебіторська заборгованість за розрахунками: - за виданими авансами;	445	0,08	8160	1,43	6068	1,10	+7715	-2092
- з бюджетом	1	-	3170	0,55	-	-	+3169	-3170
Інша поточна дебіторська заборгованість	22475	4,26	31306	5,47	39199	7,08	+8831	+7893
Гроші та їх еквіваленти:	2358	0,45	1080	0,19	3507	0,63	-1278	+2427
Витрати майбутніх періодів	347	0,07	84	0,01	580	0,10	-263	+496
Інші оборотні активи	207	0,04	228	0,04	1985	0,36	+21	+1757
Розділ II	225420	42,70	282450	49,39	298478	53,93	+57030	+16028
III. Витрати майбутніх періодів	-		-		-		-	-
Баланс	527940	100	571920	100	553405	100	+43980	-18515

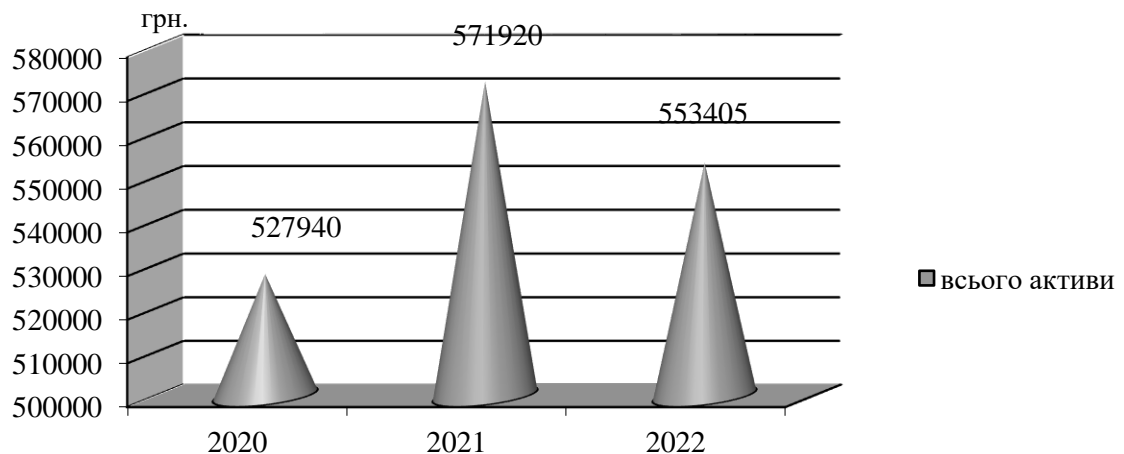

Рисунок 2.3 – Динаміка активів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Загальна сума активів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» протягом 2020-2022 років змінювалася нерівномірно, у 2021 році порівняно з 2020 роком вона зросла на 43980 тис грн або на 8,33%, у 2022 році порівняно з попереднім роком їх сума зменшилася на 18515 тис грн або на 3,24%. На кінець 2021 року це зростання

відбулось насамперед за рахунок збільшення статей активів: «Незавершені капітальні інвестиції» на 13408 тис. грн; «Запаси готової продукції» – на 31393 тис. грн, «Виробничі запаси» – на 10486 тис. грн. У 2022 році зменшення активів відбулося за рахунок зниження статей активів: «Основні засоби» – на 26126 тис. грн, «Незавершені капітальні інвестиції» – на 11752 тис. грн.

Слід зазначити, що серед статей необоротних активів найбільшу питому вагу має стаття «Основні засоби»: у 2020 році – 52,95%, у 2021 році – 44,31%, у 2022 році – 42,15%. Однак необхідно зазначити, що протягом аналізованого періоду сума основних засобів поступово зменшується, а саме у 2021 році порівняно з 2020 роком на 26126 тис. грн, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 20139 тис. грн. Це насамперед пояснюється тим, що підприємство хоче поступово обновили устаткування і тому частково розпродав його, а також дане підприємство активно допомагає ЗСУ, шляхом безкоштовної передачі транспортних засобів і готової продукції.

Що стосується оборотного капіталу, то протягом 2020-2022 років найбільшу питому вагу займають статті «Виробничі запаси» (від 9,89% до 12,72%) і «Запаси готової продукції» (від 19,23% до 23,27%). Також необхідно зазначити, що у 2022 році порівняно з попередніми роками дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла на 5335 тис. грн в порівнянні з 2021 роком, що пояснюється особливістю організації реалізації продукції (надають готову продукцію під реалізацію магазинам), тому зростання даного показника не є недоліком для діяльності підприємства.

Проаналізуємо склад, структуру та динаміку пасивів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки (таблиця 2.3).

Що стосується розподілу коштів між власними та залученими, то в 2020 році власні кошти підприємства становили 57,49% і 42,51% відповідно, у 2021 році – 45,63% і 54,37% відповідно, у 2022 році – 43,86% і 56,14% відповідно. Тобто, тільки у 2020 році власні кошти перевищували залучені, а у 2021-2022 роках залучені кошти перевищували власні, що негативно впливає на фінансову незалежність підприємства.

В ході аналізу пасивів балансу ТОВ «ЕКО-СФЕРА» встановлено, що найбільшу питому вагу займає стаття «Капітал у дооцінках» та

«Нерозподілений прибуток». Тобто це позитивно впливає на фінансову незалежність ТОВ «ЕКО-СФЕРА», оскільки за рахунок нерозподіленого прибутку збільшується частка власного капіталу підприємства і це дає можливість підприємству в майбутньому використати дані кошти на інвестиції в розвиток власного виробництва.

Таблиця 2.3 – Склад, структура та динаміка пасивів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Статті пасивів	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Абсолютне відхилення, грн (+;-)	
	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	9600	1,82	9600	1,68	9600	1,73	-	-
Капітал у дооцінках	194754	36,89	146394	25,60	103226	18,65	-48360	-43168
Додатковий капітал	8954	1,70	8954	1,57	8954	1,62	-	-
Нерозподілений прибуток	90219	17,09	96022	16,79	120959	21,86	+5803	+24937
Усього за розділом I	303527	57,49	260970	45,63	242739	43,86	-42557	-18231
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Довгострокові кредити банків	12554	2,38	21438	3,75	3595	0,65	+8884	-17843
Інші довгострокові зобов'язання	58	0,01	25617	4,48	83305	15,05	+25559	+57688
Усього за розділом II	12612	2,39	47055	8,23	86900	15,70	+34443	+39845
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити банків	15567	2,95	53599	9,37	43544	7,87	+38032	-10055

Кінець таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	10795	2,04	9490	1,66	51980	9,39	-1305	+42490
- товари, роботи, послуги	140188	26,55	161002	28,15	88862	16,06	+20814	-72140
розрахунками з бюджетом	2805	0,53	1778	0,31	8018	1,45	-1027	+6240
розрахунками з страхування	266	0,05	334	0,06	350	0,06	+68	+16
розрахунками з оплати праці	976	0,18	1222	0,21	1290	0,23	+246	+68
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	11	-	2230	0,39	2154	0,39	+2219	-76
Поточні забезпечення	266	0,05	813	0,14	1068	0,19	+547	+255
Інші поточні зобов'язання	40927	7,75	33427	5,84	26500	4,79	-7500	-6927
Усього за розділом III	211801	40,12	263895	46,14	223766	40,43	+52094	-40129
IV. Зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утриманнями для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	527940	100	571920	100	553405	100	+43980	-18515

Необхідно також зазначити, що серед поточних зобов'язань і забезпечення найбільшу питому вагу займає стаття «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи послуги», а саме у 2020 році – 26,55%, у 2021 році – 28,15%. У 2022 році – 16,06%. Але необхідно відмітити, що підприємство працює над даною проблемою, оскільки у 2022 році питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи послуги в загальній сумі активів зменшилась порівняно з 2021 роком на 12,09 процентних пункти.

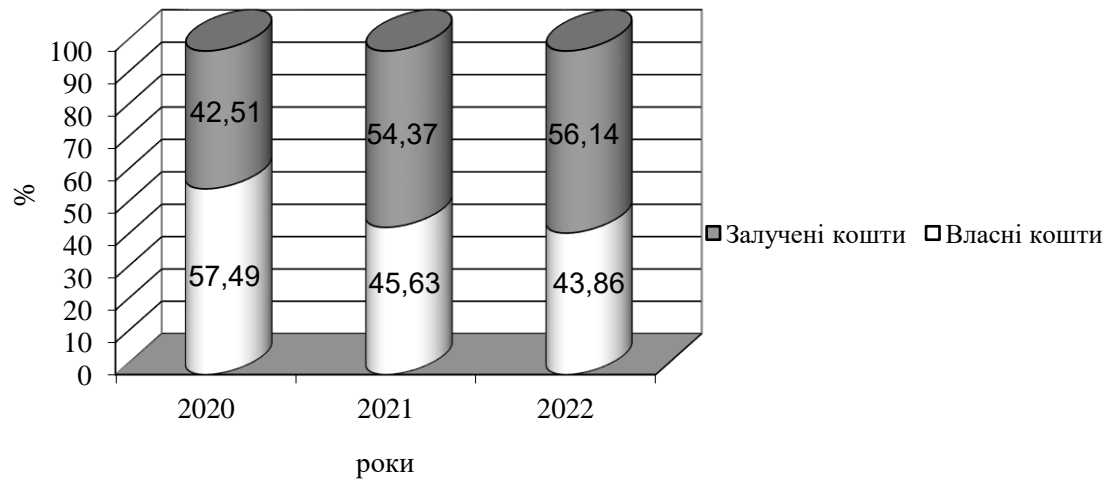

Рисунок 2.4 – Структура власних і залучених коштів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Проведемо аналіз ліквідності підприємства ТОВ «ЕКО-СФЕРА», тобто обчислимо та проаналізуємо основні показники ліквідності, які використовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання. Показники ліквідності дають чітке уявлення, керівництву підприємства, не тільки про платоспроможність підприємства на конкретну дату, а й у випадках надзвичайних ситуацій. Основні показники ліквідності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2023 роки представлено у таблиці 2.4.

Аналізуючи показники ліквідності підприємства ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2023 роки можна зробити наступні висновки:

- з показників коефіцієнта абсолютної ліквідності, що протягом аналізованого періоду з 2020-2022 років становить менше нормативного значення (від 0,1 до 0,2), а саме у 2020 році - 0,01, у 2021 році – 0,004, у 2022 році – 0,016, що вказує на те, що підприємство не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром (тобто підприємство не може погасити короткострокові зобов'язання не чекаючи оплати дебіторської заборгованості). Якщо значення показника нижче нормативного, то підприємство може залучити позикові кошти, реалізувати частину зайвих активів для збільшення суми найбільш ліквідних активів;

Таблиця 2.4 – Основні показники ліквідності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Показники	Формула розрахунку показника	Роки			Відхилення абсолютне, (+,-)	
		2020	2021	2022	2020 до 2021	2022 до 2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошових коштів та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання	0,01	0,004	0,016	-0,006	+0,012
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Короткострокова дебіторська заборгованість + Короткострокові фінансові вкладення + Грошові кошти) / Поточні зобов'язання	1,024	0,864	1,037	-0,160	0,174
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	1,064	1,07	1,333	+0,006	+0,263

- що коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» протягом 2020-2022 років більше одинці 1 (нормативне значення в рамках 1-3), що свідчить про здатність забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільш легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Як видно з таблиці, прослідковується поступове зростання даного показника за аналізований період що свідчить про позитивний сигнал зростання вартості поточних активів;

- аналізуючи коефіцієнт швидкої ліквідності, можна констатувати той факт, що значення даного показника у всіх аналізованих періодах (2020 рік – 1,024; 2021 рік – 0,864; 2022 рік – 1,037) – є більше нормативного значення 0,6, що свідчить про можливість підприємства погасити поточні зобов'язання за рахунок грошових коштів і дебіторської заборгованості. Тобто підприємство є платоспроможним при умові вчасних розрахунків дебіторів.

В результаті можна зробити висновок, що підприємство ТОВ «ЕКО-

СФЕРА» в цілому є ліквідним, але необхідно переглянути порядок розрахунків з дебіторами, щоб збільшити частку грошових активів підприємства для своєчасних розрахунків з кредиторами та забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, у процесі аналізу ліквідності підприємства встановлено, що загалом воно має позитивну тенденцію протягом 2020-2022 років. Про це свідчать коефіцієнти абсолютної, швидкої та поточної ліквідності та коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. До того ж майже усі коефіцієнти, крім показника абсолютної ліквідності, задовольняють мінімальним нормативним умовам. За коефіцієнтом абсолютної ліквідності було зроблено висновок, що ТОВ «ЕКО-СФЕРА» має незначну частку грошових активів, а основна частина активів зосереджена у дебіторській заборгованості, що є досить ризиковано. Тому що, майже завжди серед будь-якої заборгованості є частка неповоротної заборгованості, тобто, потрібно переглянути політику розрахунків з дебіторами у напрямку своєчасної оплати за надані послуги для збільшення частки грошових активів та зменшення дебіторської заборгованості у загальній структурі активів підприємства. Це дозволить мати більший запас фінансової стійкості, що вкрай важливо для роботи будь-якого сучасного підприємства.

Проведемо аналіз фінансової стійкості та стабільності ТОВ «ЕКО-СФЕРА». Основні показники фінансової стійкості та стабільності підприємства за 2020-2023 роки представлено у таблиці А.2, додаток А.

Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку власних коштів підприємства (власного капіталу) у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність (вважається, що частка власного капіталу повинна бути вище 50%, або критичне значення коефіцієнта автономії повинне складати 0,5). Практика свідчить, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати суму власних джерел фінансування, тобто джерела фінансування підприємства повинні бути хоча б наполовину сформовані за рахунок власних коштів. Коефіцієнт автономії на даному

підприємстві протягом аналізованого періоду поступово знижується (у 2020 році – 0,575; у 2021 році – 0,456, у 2022 році – 0,439). Тобто спостерігається зниження фінансової стійкості підприємства, стабільності і незалежності від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до попереднього коефіцієнта. На даному підприємстві спостерігається поступове зростання даного коефіцієнта (у 2020 році – 1,739, у 2021 році – 2,191, у 2022 році – 2,279). Таким чином, зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, тобто втрату ним фінансової незалежності.

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. Протягом аналізованого періоду коефіцієнт фінансового ризику тільки у 2020 році був в межах допустимого значення і дорівнював 0,739 (оптимальне значення - 0,5, критичне значення -1), а у 2021-2022 роках перевищував критичне значення, тобто був більше 1. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» від зовнішніх інвесторів та кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу підприємства знаходиться в обігу, тобто в тій формі, яка дає можливість вільно маневрувати цими коштами, а яка – капіталізована. Даний показник протягом 2020-2022 років постійно зростає, тобто це є позитивним явищем для підприємства.

Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень підприємства показує, яка частина необоротних активів підприємства профінансована зовнішніми інвесторами. Даний показник протягом 2020-2022 років постійно зростає, а саме у 2021 році порівняно з 2020 роком на 0,124, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 0,178. Зростання даного показника ТОВ «ЕКО-СФЕРА» в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів. Водночас наявність подібного фінансування є ознакою добре розробленої стратегії підприємства.

Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих вкладень та

довгострокового залучення коштів у сумі дорівнюють 1 і характеризують структуру довгострокових пасивів підприємства, що складаються з власного капіталу та довгострокових зобов'язань. На даному підприємстві у 2020-2022 роках спостерігається зростання коефіцієнта довгострокового залучення коштів у динаміці, що є негативною тенденцією і означає, що з позиції довгострокової перспективи підприємство у все більшій мірі залежить від зовнішніх факторів.

Таким чином, проаналізувавши фінансово-господарську діяльність ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки, можна відмітити, що підприємство не дивлячись на негативні зовнішні фактори працювало стабільно протягом всього аналізованого періоду. Ефективно використовуючи свій потенціал, воно упевнено збільшувало продуктивність праці, чистий дохід від реалізації продукції, нерозподілений та чистий прибуток, оборотний капітал. Ці зростаючі тенденції дають змогу підприємству розширювати виробництво, покращувати матеріальний статус своїх працівників.

2.2 Аналіз та напрями зростання прибутку ТОВ «ЕКО-СФЕРА» в умовах фінансової невизначеності

Результатом господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є отримання прибутку або збитку. Однак, головною метою діяльності будь якого підприємства це є отримання позитивного фінансового результату. Не дивлячись на скрутну фінансову, економічну ситуацію в країні на воєнний стан ТОВ «ЕКО-СФЕРА» у 2020-2022 роках було прибутковим, а саме у 2021 році чистий прибуток становив 7043 тис грн, у 2021 році – 5803 тис. грн, у 2022 році – 27937 тис. грн.

Для аналізу фінансових результатів вивчимо склад та динаміку доходів і витрат підприємства (таблиця 2.5)

Як бачимо з таблиці 2.5 та рисунка 2.5, в загальному діяльність ТОВ «ЕКО-СФЕРА» є досить ефективною.

Таблиця 2.5 – Склад та динаміка доходів і витрат ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

У тисячах гривень

Вид доходу чи витрат	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)	
	2020	2021	2022	2020 до 2021	2022 до 2021
Доходи					
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	418809	509037	778188	+90228	+269151
2. Інші операційні доходи	10170	13502	15364	+3332	+1862
3. Інші фінансові доходи	-	1503	12551	+1503	+11048
4. Інші доходи	463	1544	983	+1081	-561
5. Разом доходи	429442	525586	807086	+96144	+281500
Витрати					
6. Адміністративні витрати	9124	10981	12539	+1857	+1558
7. Витрати на збут	74934	93109	129821	+18175	+36712
8. Інші операційні витрати	8568	5646	20646	-2922	+15000
9. Фінансові витрати	5045	5187	9571	+142	+4384
10. Витрати з податку на прибуток	1392	2065	6423	+673	+4358
11. Інші витрати	840	478	2852	-362	+2374
12. Разом витрати	99903	117466	181852	+17563	+64386
13. Собівартість реалізованої продукції	322496	402317	600297	+1857	+1558
Фінансовий результат					
16. Чистий прибуток (збиток) (с.5-с.12-с.13)	7043	5803	24937	-1240	+19134

Протягом 2020-2022 років діяльності підприємства основний елемент грошових надходжень підприємства, а саме, виручка від реалізації продукції постійно зростає: у 2021 році порівняно з 2020 роком – на 90228 тис грн, а в

2022 році порівняно з 2021 роком – на 269151 тис. грн, що є позитивним фактором для підприємства і пов'язано з зростанням виробництва продукції і з знаходженням нових ринків збуту.

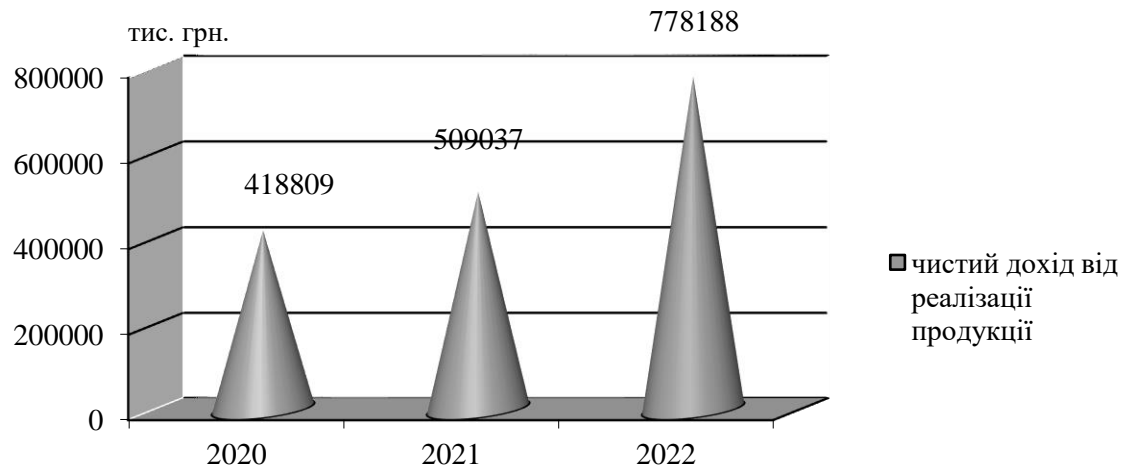

Рисунок 2.5 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції
ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Проаналізуємо динаміку, склад та структуру елементів операційних витрат підприємства за допомогою таблиць 2.6, 2.7 та рисунку 2.6.

Таблиця 2.6 - Динаміка елементів операційних витрат ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Витрати	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темпи зростання, %	
	2020, тис. грн	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4				
Матеріальні затрати	306203	391934	560314	85731	168380	128,00	142,96
Витрати на оплату праці	28521	36467	37957	7946	1490	127,86	104,09
Відрахування на соціальні заходи	5725	7328	7411	1603	83	128,00	101,13
Амортизація	17639	24900	28403	7261	3503	141,16	114,07
Інші операційні витрати	57121	76408	104859	19287	28451	133,77	137,24
Разом витрати	415209	537037	738944	121828	201907	129,34	137,60

У зв'язку з тим, що обсяг виготовляємої продукції у 2021 році порівняно з попереднім роком зріс, то і всі витрати які пов'язані з процесом виробництва теж зросли, а саме: матеріальні витрати збільшилися на 85731 тис. грн або на 28%, витрати на оплату праці – на 7946 тис. грн або на 27,86%, амортизація – на 7261 тис. грн або на 41,16%, інші операційні витрати – на 19287 тис. грн або на 33,77%. У 2022 році порівняно з 2021 роком спостерігається також зростання чистого доходу від реалізації продукції на 55,87%, що потягло за собою зростання витрат: матеріальні витрати збільшилися на 168380 тис. грн або на 42,96%, витрати на оплату праці – на 1490 тис. грн або на 4,09%, відрахування на соціальні заходи – на 83 тис. грн або на 1,13%, амортизація - на 3503 тис. грн або на 14,07%, інші операційні витрати на – 28451 тис. грн або на 37,24% .

Таблиця 2.7 - Склад та структура елементів операційних витрат ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Витрати	2020 р., тис. грн	Питома вага, %	2021 р., тис. грн	Питома вага, %	2022 р., тис. грн	Питома вага, %
Матеріальні затрати	306203	73,75	391934	72,98	560314	75,83
Витрати на оплату праці	28521	6,87	36467	6,79	37957	5,14
Відрахування на соціальні заходи	5725	1,38	7328	1,36	7411	1,00
Амортизація	17639	4,25	24900	4,64	28403	3,84
Інші операційні витрати	57121	13,76	76408	14,23	104859	14,19
Разом витрати	415209	100	537037	100	738944	100

Склад операційних витрат протягом аналізованого періоду майже не змінився. Найбільшу питому вагу в загальній кількості витрат займали матеріальні витрати, а саме у 2020 році – 73,75%, у 2021 році – 72,98%, у 2022 році – 75,83%. Таким чином ТОВ «ЕКО-СФЕРА» є матеріалоемне виробництво. Тобто керівництву підприємства необхідно більше звертати увагу саме на скорочення матеріальних витрат і за рахунок них зменшувати собівартість продукції. Друге місце в структурі витрат на даному підприємстві

займають інші операційні витрати: у 2020 році – 13,76%, у 2021 році – 14,23%, у 2022 році – 14,19%.

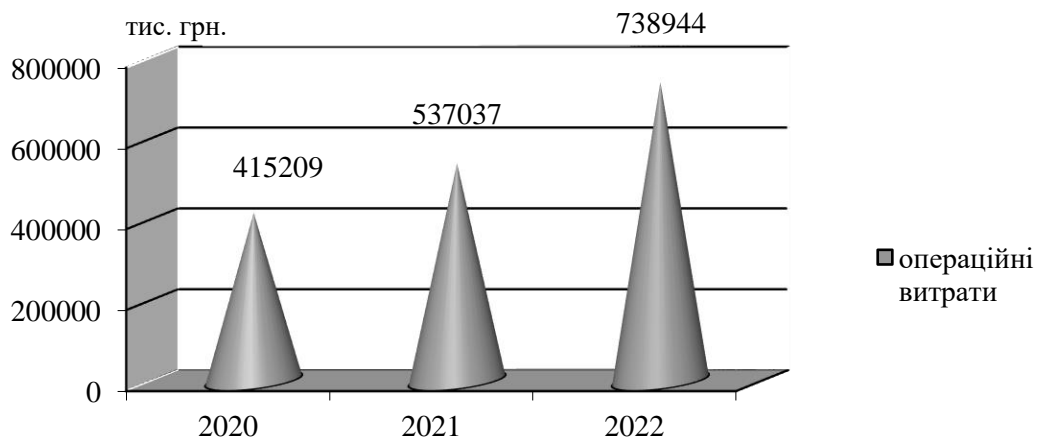

Рисунок 2.6 – Динаміка операційних витрат ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Виручка, що надходить на розрахунковий рахунок суб'єкта господарювання, відразу ж використовується на оплату рахунків постачальників за сировину, паливо, електроенергію, напівфабрикати, виплати заробітної плати, відрахування податків у бюджет, відшкодовується знос основних засобів та інше. Залишкова частина виручки від реалізації продукції набирає форми чистого доходу підприємства, тому найважливішим завданням підприємства є одержання максимального прибутку при найменших витратах.

Виходячи з наявних доходів та витрат (таблиця 2.5) чистий прибуток у 2020 році становив – 7043 тис. грн, у 2021 році – 5803 тис. грн, тільки у 2022 році – 24937 тис. грн. Тобто протягом трьох останніх років підприємство працювало прибутково, незважаючи на всі негативні фактори які впливали на його діяльність у зв'язку з коронокризисом та воєнним станом в країні. У 2021 році чистий прибуток зріс порівняно з 2020 роком на 1240 тис. грн, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 19134 тис. грн. Це говорить про те, що підприємство працює стабільно і має стійкий фінансовий стан.

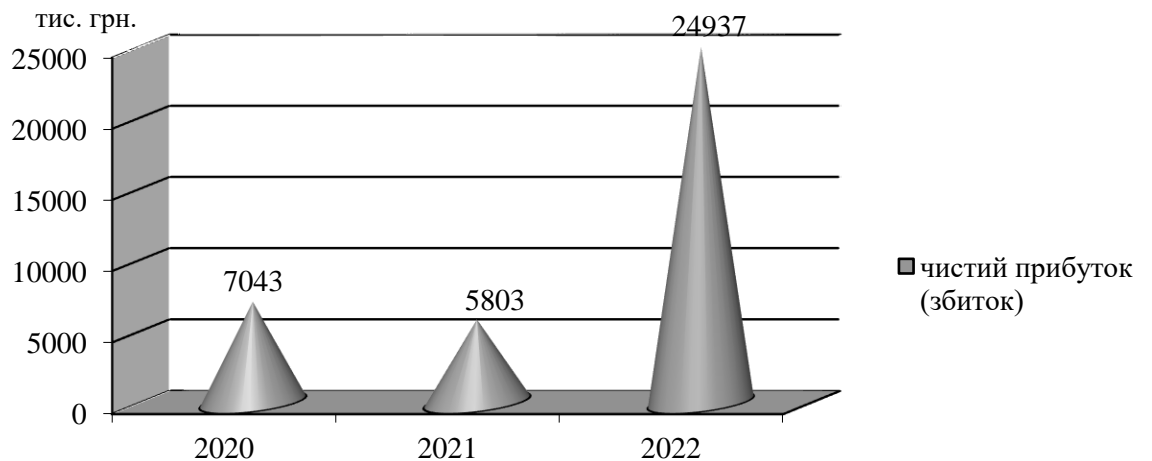

Рисунок 2.7 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Для об'єктивної оцінки ефективності роботи підприємства не достатньо знати лише абсолютну величину отриманого чистого прибутку, а необхідно володіти інформацією щодо його прибутковості (дохідність, рентабельність) (Додаток А, таблиця А.3).

Усі показники рентабельності можна поділити на чотири основні групи: показники рентабельності витрат і продукції; показники рентабельності щодо реалізації; показники рентабельності щодо активів; показники рентабельності щодо власного капіталу та зобов'язань. Об'єднаємо показники рентабельності ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки в таблиці 2.8.

Таблиця 2.7 – Динаміка показників рентабельності (збитковості) ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки

Показник рентабельності	Роки			Абсолютне відхилення, (+, -)	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6
1. Показники рентабельності по відношенню до реалізації:					
1.1.Рентабельність за валовим прибутком (R _{ВП}),%	22,99	20,97	22,86	-2,02	+1,89

Кінець таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6
1.2. Рентабельність за операційним прибутком (збитковість) ($R_{оп}$),%	8,76	9,82	17,00	+1,06	+7,18
1.3. Рентабельність за чистим прибутком (збитковість) ($R_{чп}$),%	7,31	5,44	14,02	-1,87	+8,58
2. Рентабельність по відношенню до активів:					
2.1. Рентабельність активів (збитковість) (R_A),%	1,33	1,01	4,51	-0,32	+3,5
2.2. Рентабельність (збитковість) необоротних активів ($R_{НА}$),%	2,33	2,00	9,78	-0,33	+7,78
2.3. Рентабельність (збитковість) оборотних активів ($R_{ОА}$),%	3,12	2,05	8,35	-1,07	+6,3
3. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань:					
3.1. Рентабельність (збитковість) власного капіталу ($R_{ВК}$),%	2,32	2,22	10,27	-0,1	+8,05
3.2. Рентабельність (збитковість) позикового капіталу ($R_{ПК}$),%	3,14	1,87	8,03	-1,27	+6,16
3.3. Рентабельність (збитковість) діяльності підприємства (R_d)	1,6	1,83	5,46	+0,23	+3,63
4. Витратні показники рентабельності:					
4.1. Рентабельність витрат діяльності (продукції) ($R_{ВЗД}$),%	29,86	26,53	29,63	-3,33	+0,1

Як видно з таблиці 2.7, рентабельність за валовим прибутком у 2021 році порівняно з 2020 роком знизилась на 2,02 п. п., але у 2022 році порівняно з 2021 роком даний показник вже збільшився на 1,89 п. п., що пояснюється зростанням як валового прибутку так і чистого доходу.

Рентабельність за чистим прибутком у 2021 році порівняно з 2020 роком знизилась на 7,31 п. п., а у 2022 році порівняно з 2021 роком спостерігається зростання на 8,58 п. п., оскільки в даному році чистий прибуток значно збільшився (на 19134 тис. грн).

Рентабельність активів показує, скільки прибутку припадає на 1 грн. активів, тобто характеризує ефективність управління підприємством. В 2021

році порівняно з 2020 роком в ТОВ «ЕКО-СФЕРА» рентабельність активів знизилася на 0,32 п. п., оскільки з даному звітному році підприємство отримало чистий прибуток менший порівняно з попереднім роком на 19134 тис. грн, а сума активів навпаки зростала. У 2022 році порівняно з 2021 роком навпаки даний показник збільшився на 3,5 п. п. і дорівнював 4,51%. Це означає, що на кожну гривню активів підприємства припадає 4,51 коп. прибутку.

Рентабельність власного капіталу показує, скільки прибутку припадає на 1 грн. власного капіталу. В 2020 році на 1 грн власного капіталу аналізованого підприємства припадає 2,32 коп. прибутку, в 2021 році – 2,22 коп. В 2022 році рентабельність власного капіталу порівняно з 2021 роком зросла на 8,05 п. п., це пояснюється зростанням чистого прибутку і в той же час зменшенням власного капіталу.

Рентабельність позичкового капіталу показує, скільки прибутку припадає на 1 грн позичкового капіталу. В 2020 році на 1 грн позичкового капіталу аналізованого підприємства припадає 3,14 коп. прибутку, в 2021 році – 1,87 коп. В 2022 році рентабельність позичкового капіталу порівняно з 2021 роком зросла на 6,16 п. п., це пояснюється зростанням чистого прибутку і зниженням позичкового капіталу.

Рентабельність продукції визначається як відношення чистого прибутку підприємства до загальної суми витрат і характеризує кількість чистого прибутку на 1 грн понесених підприємством витрат. Найвища рентабельність продукції була у 2020 році і становить 29,86%, тобто на 1 гривню собівартості припадає майже 30 коп. чистого прибутку. В 2021 та 2022 роках рентабельність продукції становить 26,53% та 29,63% відповідно, тобто найнижче значення даного показника було 2021 році.

Підводячи підсумок можна зробити висновок, що за аналізованого періоду фінансово-господарська діяльність ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки є досить ефективною. На протязі 2020-2022 років діяльності підприємства основним елементом грошових надходжень підприємства – є виручка від реалізації продукції, яка постійно зростала. Також необхідно зазначити, що протягом аналізованого періоду підприємство постійно працювало

прибутково. Чистий прибуток у 2020 році становив 7043 тис. грн, у 2021 році – 5803 тис. грн, у 2022 році – 24937 тис. грн. Тобто протягом 2020-2022 років підприємство працювало прибутково, незважаючи на всі негативні фактори які впливали на його діяльність у зв'язку з коронокризою, воєнним станом в країні. Це говорить про те, що підприємство працює стабільно і має стійкий фінансовий стан.

В умовах конкурентного ринкового середовища та нестійкого розвитку економіки країни під впливом негативних наслідків воєнного стану ТОВ «ЕКО-СФЕРА» постійно необхідно шукати резерви для зростання прибутку. Після детального аналізу формування прибутку на даному підприємстві, розглянемо деякі основні резерви, які можуть бути використані для збільшення його прибутку (таблиця А.4, додаток А). В таблиці А.4 для кожного резерву наведемо відповідну формулу для розрахунку та опишемо його значення і можливості використання для даного підприємства.

Кожен з цих резервів може бути використаний окремо або в поєднанні з іншими для досягнення збільшення прибутку підприємства. Розрахункові формули надають можливість оцінити величину резерву і зробити обґрунтовані рішення щодо розвитку бізнесу.

Резерви зростання прибутку підприємства є важливими факторами, що допомагають досягти фінансової стійкості та успіху. Кожен з цих резервів має свої особливості і може бути досягнутий за допомогою використання відповідних стратегій і заходів. Для оцінки резервів можна використовувати розрахункові формули, що дозволяють визначити їх величину та ефективність.

Успішне впровадження резервів зростання прибутку вимагає системного підходу, аналізу ринкових умов, вивчення конкурентного середовища та постійного моніторингу результатів. Крім того, важливо забезпечити належну підтримку з боку керівництва, розвивати інноваційну культуру в організації та залучати кваліфікований персонал.

Факторний аналіз прибутку підприємства є потужним інструментом для виявлення резервів зростання та прийняття обґрунтованих рішень щодо стратегії розвитку. Використання розрахункових формул дозволяє кількісно

оцінити резерви і визначити їх потенціал для зростання прибутку.

В цілому, запропоновані резерви зростання прибутку підприємства мають на меті виявити потенційні можливості для збільшення прибутку, покращення конкурентоспроможності та створення стійкого фінансового фундаменту для розвитку підприємства. Це вимагає від керівництва підприємства системного підходу, аналізу даних, глибокого розуміння бізнес-процесів та вивчення ринкових тенденцій. Також, важливо постійно моніторити результати впровадження резервів та коригувати стратегії відповідно до змін у ринкових умовах та внутрішніх факторах. Тільки таким чином підприємство зможе досягти стійкого зростання та отримання запланованого прибутку.

На підприємстві повинні постійно розраховуватися резерви зростання прибутку з метою ідентифікації потенційних джерел збільшення прибутковості та розвитку підприємства. Основні причини необхідності розрахунку запропонованих резервів зростання прибутку підприємства показані в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Основні причини необхідності розрахунку запропонованих резервів зростання прибутку ТОВ «ЕКО-СФЕРА»

Основна причина	Очікувані результати від запровадження розрахунку запропонованих резервів
1	2
Максимізація прибутку	Резерви зростання прибутку дозволяють підприємству знайти способи максимізувати свій фінансовий результат. Це може включати збільшення обсягів продажу, підвищення цін на продукцію або послуги, зниження витрат або оптимізацію оподаткування
Розвиток інновацій	Резерви зростання прибутку сприяють стимулюванню інноваційного розвитку підприємства. Шляхом впровадження нових технологій, продуктів або послуг, підприємство може знайти нові ринки та залучити більше клієнтів, що позитивно впливає на прибуток
Ефективне управління ресурсами	Резерви зростання прибутку дають змогу підприємству ретельно аналізувати свої ресурси та використовувати їх ефективно. Це може включати покращення виробничих процесів, оптимізацію ланцюга постачання, удосконалення управління запасами та оптимізацію фінансових операцій.

Кінець таблиці 2.8

1	2
Розширення ринкової присутності	Резерви зростання прибутку можуть бути спрямовані на розширення ринкової присутності підприємства. Це може включати введення продуктів або послуг на нові ринки або розширення географічного охоплення. Через збільшення аудиторії та розширення клієнтської бази підприємство може отримати додатковий ріст прибутку.
Маркетингові заходи	Резерви зростання прибутку можуть використовуватися для проведення маркетингових заходів з метою залучення нових клієнтів, підвищення свідомості про бренд або підтримки лояльності існуючих клієнтів. Інвестиції в рекламу, PR-компанії, маркетингові акції та інші заходи можуть підвищити обізнаність про підприємство та сприяти зростанню прибутку.
Підвищення конкурентоспроможності	Резерви зростання прибутку спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємства. Це може включати вдосконалення продуктів або послуг, розробку унікальних продажних пропозицій, покращення якості обслуговування, зниження цін або надання додаткових послуг клієнтам.

Резерви зростання прибутку є стратегічними інструментами, які допоможуть керівництву ТОВ «ЕКО-СФЕРА» знайти можливості для підвищення рентабельності бізнесу, будуть сприяти стратегічному плануванню та розробці дієвих стратегій, спрямованих на підвищення фінансової продуктивності та досягненню більш високого рівня прибутку.

Висновки

Розглядаючи сутність прибутку, можна відзначити, що саме він є генератором ринкової економіки і саме очікування прибутку спонукає підприємство розвиватися, розширяти ринки збуту, підвищувати якість продукції, впроваджувати інновації.

В сучасній економічній теорії економічна сутність прибутку підприємства є однією із найскладніших та дискусійних проблем, а визначення поняття «прибутку» розглядається під різними кутами зору. Так, найбільш просте поняття прибутку (бухгалтерський підхід) – це перевищення доходів над витратами.

Отже, прибуток підприємства синтезує в собі всі найважливіші сторони роботи підприємства і він є одним із головних джерел формування фінансових ресурсів держави. Від рівня прибутку отриманого підприємством в кінці звітної періоду залежить його фінансовий стан, конкурентна позиція на ринку та рівень соціальної підтримки його працівників.

Рівень прибутку підприємства формується під постійним впливом факторів, які мають як позитивний, так і негативний вплив. Всі фактори, що впливають на формування прибутку суб'єкта господарювання, поділяються на внутрішні та зовнішні. Також необхідно зазначити, що всі ці фактори знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності при здійсненні фінансово-господарської діяльності підприємством.

Воєнний стан – є тяжким випробуванням для економіки України, виживання в умовах якого вимагає від підприємств швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища, гнучкості, організації роботи в умовах війни, збереження активів та раціонального використання ресурсів, поновлення логістики тощо. Прибутковість підприємств, це ключовий показник ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання в ринкових умовах, який характеризує ефективність діяльності підприємства.

З початком російської агресії Державна служба статистики практично припинила надання офіційної статистичної інформації, що було цілком

виправдано, у тому числі з соціальних та психологічних міркувань. Однак та інформація яка з'явилася в середині 2023 року показала, що фінансові результати до оподаткування великих і середніх підприємств України у 2022 році зазнали суттєвих втрат.

Проаналізувавши дані офіційної статистики, отримуємо дещо неочікуване результати. По-перше, виявляється, що навіть в умовах військової агресії вітчизняні підприємства змогли отримувати позитивні фінансові результати. Так, динаміка фінансових результатів діяльності підприємств як у 2020 році, так і 2022 році однаково спрямована – від негативних значень за I квартал до позитивних за три квартали відповідного року. Більше того, необхідно зазначити, що сукупна величина чистого прибутку суб'єктів господарювання за три квартали 2022 року лише незначним чином поступається відповідній величині 2020 року, а саме 56,7 млрд грн проти 93,3 млрд грн відповідно, тобто менше 40 млрд грн.

По-друге, частка вітчизняних підприємств, які отримували позитивний фінансовий результат у 2022 році лише незначним чином менша, ніж відповідна частка таких підприємств у 2020 році. Необхідно підкреслити, що така частка за три квартали 2022 року складає майже 60% від загальної кількості підприємств (рисунок 2.2). Вже у 2023 році ми з впевненістю можемо стверджувати, що значній частині вітчизняних підприємств вдалося утриматися на ринку, певним чином зберегти кадри, оновити логістичні ланцюги і знайти нові ринки збуту. Але четвертий квартал 2022 року був дуже складний для бізнесу, зважаючи на збільшення бомбардувань, а це нові руйнування, також спостерігалось різке збільшення дефіциту електроенергії.

Таким чином, під час війни змінюється концепція управління підприємством, по-перше необхідно забезпечити безпеку персоналу, активів та клієнтів, а вже тільки потім забезпечувати мінімальний рівень прибутковості, необхідний рівень фінансової стійкості з метою збереження бізнесу.

ТОВ «ЕКО-СФЕРА» було створене ще в 2003 році, тобто функціонує на ринку вже більше двадцяти років, на базі заводу з виробництва мінеральної води та безалкогольних напоїв, розташованого в місті Калинівка Вінницької

області. Дане підприємство є одне з найбільших підприємств на території України з виробництва натуральних соків, яке налагодила повний виробничий цикл від переробки сировини (свіжих плодів) до доставки продукції споживачу.

ТОВ «ЕКО-СФЕРА» останні три роки успішно здійснює свою фінансово-господарську діяльність. Проаналізувавши основні техніко-економічні показники ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки, можна відмітити, що підприємство працює успішно. Ефективно використовуючи свій потенціал, воно упевнено збільшує обсяги реалізації, продуктивність праці, бере кредити на розвиток підприємства і своєчасно їх повертає. Ці зростаючі тенденції дають змогу підприємству розширювати виробництво, покращувати матеріальний статус своїх працівників та з кожним роком збільшувати прибуток.

Проаналізувавши склад, структуру та динаміку активів та пасивів ТОВ «ЕКО-СФЕРА» за 2020-2022 роки, а також на основі аналізу ліквідності та фінансової стійкості і стабільності даного підприємства можна зробити висновок, що підприємство не дивлячись на негативні зовнішні фактори працювало стабільно протягом всього аналізованого періоду. Ефективно використовуючи свій потенціал, воно упевнено збільшувало продуктивність праці, чистий дохід від реалізації продукції, нерозподілений та чистий прибуток, оборотний капітал. Ці зростаючі тенденції дають змогу підприємству розширювати виробництво, покращувати матеріальний статус своїх працівників.

Не дивлячись на скрутну фінансову, економічну ситуацію в країні на воєнний стан ТОВ «ЕКО-СФЕРА» у 2020-2022 роках було прибутковим, а саме у 2021 році чистий прибуток становив 7043 тис грн, у 2021 році – 5803 тис. грн, у 2022 році – 27937 тис. грн. Також необхідно зазначити, що протягом аналізованого періоду основний елемент грошових надходжень підприємства, - виручка від реалізації продукції постійно зростає, що є позитивним фактором для підприємства і пов'язано з зростанням виробництва продукції і з знаходженням нових ринків збуту.

Склад операційних витрат протягом аналізованого періоду майже не

змінився. Найбільшу питому вагу в загальній кількості витрат займали матеріальні витрати, а саме у 2020 році – 73,75%, у 2021 році – 72,98%, у 2022 році – 75,83%. Таким чином ТОВ «ЕКО-СФЕРА» є матеріалоемне виробництво.

Для об'єктивної оцінки ефективності роботи підприємства не достатньо знати лише абсолютну величину отриманого чистого прибутку, а необхідно володіти інформацією щодо його рентабельності. Якщо порівнювати показники рентабельності у 2022 році порівняно з 2021 роком, то вони всі зростають, це говорить про те, що підприємство працює стабільно нарощуючи розмір чистого прибутку, знижуючи позиковий капітал, підвищуючи розмір доходів від реалізації продукції, оборотних активів.

Тобто протягом 2020-2022 років підприємство працювало прибутково, незважаючи на всі негативні фактори які впливали на його діяльність у зв'язку з коронакризою, воєнним станом в країні. Це говорить про те, що підприємство працює стабільно і має стійкий фінансовий стан.

В умовах конкурентного ринкового середовища та нестійкого розвитку економіки країни під впливом негативних наслідків воєнного стану ТОВ «ЕКО-СФЕРА», постійно необхідно шукати резерви для зростання прибутку. Після детального аналізу формування прибутку на даному підприємстві, запропонована методика підрахунку основних резервів, які можуть бути використані для збільшення його прибутку на даному підприємстві.

В цілому, запропоновані резерви зростання прибутку підприємства мають на меті виявити потенційні можливості для збільшення прибутку, покращення конкурентоспроможності та створення стійкого фінансового фундаменту для розвитку підприємства. Це вимагає від керівництва підприємства системного підходу, аналізу даних, глибокого розуміння бізнес-процесів та вивчення ринкових тенденцій. Також, важливо постійно моніторити результати впровадження резервів та коригувати стратегії відповідно до змін у ринкових умовах та внутрішніх факторах. Тільки таким чином підприємство зможе досягти стійкого зростання та отримання запланованого прибутку.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/436-15>.
2. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1, від 07.02.2013 №73. [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Богацька Н.М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс] / Н.М. Богацька // Ефективна економіка. – 2019. – [Режим доступу]: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/32.pdf
4. Богацька Н. М. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємства / Н. М. Богацька, О. А. Кричевська // Молодий вчений. – 2016.– №12. – С. 655-658.
5. Богацька Н. М. Прибуток підприємства як рушійна сила функціонування ринкової економіки / Н. М. Богацька, М. М. Кузьменко // Вісник ХНУ. – 2018.– №2. – С.102-105.
6. Вороніна В.Л. Сутність та функції прибутку в умовах сучасного економічного росту країни / В.Л. Вороніна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://Вороніна%20В.Л_стаття.pdf
7. Гречко А.В. Дослідження факторів впливу на прибутковість підприємства та пошук резервів збільшення прибутку [Електронний ресурс] / А.В. Гречко, О.М. Мельнікова // Ефективна економіка. – 2017. – №11. – [Режим доступу]: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5862>
8. Гудзь Н.В. Облікова модель формування фінансових результатів діяльності в умовах євроінтеграційних процесів в Україні / Н.В. Гудзь // Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету. – 2017. – Вип. 13. – С. 1339–1346.
9. Джеджула В.В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств / В.В. Джеджула, І.Ю. Єпіфанова, Т.В. Іванчик // Modern Economics. – 2019. – №14. – С. 81-86.
10. Колісник О.П. Особливості формування та розподіл прибутку

підприємства [Електронний ресурс] / О.П. Колісник, А.О. Томша // Економіка та суспільство. – 2021. – №25. – [Режим доступу]: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/242/230>

11. Колеватова А.В. Основні напрями вдосконалення процесу управління прибутком на підприємстві / А.В. Колеватова // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – №3(71). – С.224-229.

12. Колеватова А.В. Напрями вдосконалення процесу формування та управління прибутком на підприємствах / А.В. Колеватова // Young Scientist. – 2018. – №5(57). – С.717-720.

13. Лопатовський В.Г. Особливості формування та використання інформації про фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта як результативного показника його обліку та звітності [Електронний ресурс] / В.Г. Лопатовський, Р.І. Красуцький // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – №1. – С.142-147. – [Режим доступу]: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-24.pdf>

14. Майборода О.Є. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства» [Електронний ресурс] / О. Є. Майборода, Г. О. Сукрушева, Є. В. Куліш // Економіка і суспільство. – 2017. – №10. – С. 310-313. – [Режим доступу]: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/54.pdf

15. Мурашко О.В. Формування і розподіл прибутку на підприємстві [Електронний ресурс] / О.В. Мурашко, В.В. Думенков // Науковий вісник УМО «Економіка та управління». – 2016. – №1. – [Режим доступу]: https://lib.iitta.gov.ua/711009/1/Мурашко_Думенков.pdf

16. Олійник Т. І. Забезпечення прибутковості підприємства в умовах воєнного стану в Україні / Т. І. Олійник, В. С. Заброцька // Економіка і менеджмент 2023 : перспективи інтеграції та інноваційного розвитку. – 2023. – Т.1 – С.72-74.

17. Павлишенко М. М. Значення прибутку підприємства в ринковій економіці [Електронний ресурс] / М. М. Павлишенко, Л. А. Сивуля // Науковий вісник. – 2017 – [Режим доступу]: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2007/17_4/172_Pawlyshenko_17_4.pdf.

18. Панченко І.А. Функції прибутку: значення для забезпечення економічного розвитку суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / І.А.

Панченко. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/3475/1/71.pdf>.

19. Патарідзе-Вишинська М.В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід / М.В. Патарідзе-Вишинська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – №2. – С. 25–37.

20. Поддєрьогін А.М. Факторний аналіз формування прибутку виробничого підприємства / А.М. Поддєрьогін, С.В. Скочій // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2018. – №2. – С. 304- 318.

21. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства [Електронний ресурс] / В. Рихліцький // Економічна правда. – 2022. – 23 березня. – [Режим доступу]: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/>

22. Рзаєв Г.І. Обліково-аналітичні процедури підтримки безпеки формування доходів, витрат і фінансових результатів / Г.І. Рзаєв, Д.О. Драгочинська // Науковий журнал Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. –2019. – С. 62–65.

23. Романова Т.В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Т.В. Романова // Ефективна економіка. – № 4. – 2019. – [Режим доступу]: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3976>

24. Свирида О.В. Особливості обліку формування та використання прибутку підприємств / О.В. Свирида, Н.В. Марковська // Економіка та управління: сучасний стан та перспективи розвитку. – 2018. – С. 455–458.

25. Скринський Р. Діагностика формування і використання прибутку підприємства та відповідальність керівника за порушення податкового законодавства / Р. Скринський, Р. Крамар // Адміністративне право і процес. – 2016. – №6. – С. 130-134.

26. Старинець О.Г. Особливості формування та розподілу прибутку підприємств зв'язку / О.Г. Старинець // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – Т.1., №28. – С. 170–173.

27. Сябер Є.О. Фактори формування прибутку підприємства [Електронний ресурс] / Є.О. Сябер // Young Scientist – №6 (58). – С. 431-435. – [Режим доступу]: <file:///C:/Users/User/Downloads/4417-96-4333-1-10->

20220522.pdf

28. Ткаченко Є.Ю. Управління формуванням прибутку в процесі господарської діяльності підприємств машинобудування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Є.Ю. Ткаченко. – Запоріжжя, 2016. – 20 с.

29. Тюленєва Ю.В. Фактори впливу на прибуток підприємств та напрями підвищення прибутковості / Ю.В. Тюленєва, С.В. Ренкас // Підприємництво та інновації. – № 3 – 2017. – С. 102-107.

30. Юрчишин М. Про порівняння фінансових результатів діяльності підприємств [Електронний ресурс] / М. Юрчишин / Разумков центр. – 2023. – [Режим доступу]: <https://razumkov.org.ua/komentari/pro-porivniannia-finansovykh-rezultativ-diialnosti-pidpriemstv>

31. Чобан Є.І. Економічна сутність фінансових результатів підприємства та їх класифікація / Є. І. Чобан, І. В. Форкун // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ. – 2021. – С. 30-32.

32. Фірман Н.Я. Економічна сутність фінансового результату підприємства / Н.Я. Фірман, О.П. Вашків // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019.– №5. – С. 162-168.

33. Шваб Л. І. Економіка підприємства : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Л.І. Шваб. – 4-е вид. – К. : Каравела, 2017. – 584 с.

